

פרשת אחרי – רביעי

(כב) וְאֶת־זָכָר לֹא תִשָּׁכַב כב וַיֵּת דְּכוּרָא לָא מִשְׁכָּבִי אִשָּׁה תוֹעֵבָה הוּא: תשכוב, משכבי אתא: תוועיבא, היא.

(כג) וּבְכָל־בְּהֵמָה לֹא־תִתֵּן שִׁכְבֶּתְךָ לְמִמְאֵה־בָּהּ וְאִשָּׁה לֹא־תַעֲמֹד לִפְנֵי בְּהֵמָה לְרַבְעָהּ תִּבְלֶה הוּא: כג ובכל בעירא לא תתין שכבתך, לאסתאבא בה; ואתתא, לא תקום קדם בעירא למשלט בה תבלא הוא.

רש"י א תבל הוא: לשון קדש וערוה ונאוף, וכן: "ואפי על־תבליתם" (ישעיה י, כה). דבר אחר: "תבל הוא", לשון בלילה וערוב זרע אדם בזרע בהמה:

(כד) אֶל־תִּטְמְאוּ בְּכָל־אֵלֶּה כִּי בְּכָל־אֵלֶּה נִטְמְאוּ הַגּוֹיִם אֲשֶׁר־אֲנִי מִשְׁלַח מִפְּנֵיהֶם: כד לא תסתאבון, בכל אליו: ארי בכל אליו אסתאבו עממיא, דאנא מגלי מן קדמיכון.

(כה) וְהִטְמֵא הָאָרֶץ וְאִפְקַד עֲוֹנָהּ עָלֶיהָ וְתִקָּא הָאָרֶץ אֶת־יִשְׁבֵּיהָ: כה ואתסתאבת ארעא, ואסערית חובה עליה; ורקינת ארעא, ית יתבהא.

(כו) וּשְׁמִרְתֶּם אֹתָם אֶת־חֻקֹּתַי וְאֶת־מִשְׁפָּטַי וְלֹא תַעֲשׂוּ מִכָּל הַתּוֹעֵבוֹת הָאֵלֶּה הַאֲזוּרָה וְהַגֵּר בְּתוֹכָכֶם: כו ותשרון אתון, ית חומי וית דיני, ולא תעבדון, מכל תועיבתא האליו: יציביא, וגיוריא דיתגירון ביניכון.

(כז) כִּי אֶת־כָּל־הַתּוֹעֵבוֹת הָאֵלֶּה עָשׂוּ אַנְשֵׁי־הָאָרֶץ אֲשֶׁר לִפְנֵיהֶם וְהִטְמֵא הָאָרֶץ: כז ארי ית כל תועיבתא האליו, עבדו אנשי ארעא דקדמיכון; ואסתאבת, ארעא.

(כח) וְלֹא־תִקִּיא הָאָרֶץ אֶתִּכֶּם בְּטִמְאַתָּם אֹתָהּ כַּאֲשֶׁר קָאָה אֶת־הַגּוֹי אֲשֶׁר לִפְנֵיהֶם: כח ולא תרוקין ארעא יתכון, בסאביכון יתה, כמא דרוקינת ית עממיא, דקדמיכון.

רש"י א ולא תקיא הארץ אתכם: משל לכן מלך שהאכילהו דבר מאוס שאין עומד במעיו אלא מקיאו, כך ארץ ישראל, אינה מקימת עובדי עברה. ותרגומו: 'ולא תרוקן', לשון רקון, מריקה עצמה מהם:

(כט) כִּי כָל־אִשָּׁר יַעֲשֶׂה מִכָּל הַתּוֹעֵבוֹת הָאֵלֶּה וְנִבְרָתוֹ הַנִּפְשוֹת הַעֲשׂוֹת מִקֶּרֶב עִמָּם: כט ארי כל דיעביד, מכל תועיבתא האליו וישתיצון נפשתא דיעבדון, מגו עמהון.

רש"י הנפשות העשות: הזכר והנקבה במשמע:

(ל) וּשְׁמִרְתֶּם אֶת־מִשְׁמֵרָתִי לְבִלְתִּי עֲשׂוֹת מַחֲקוֹת הַתּוֹעֵבוֹת אֲשֶׁר נַעֲשׂוּ לִפְנֵיהֶם וְלֹא תִטְמְאוּ בָּהֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: ל ותשרון ית משרת מימרי, בדיל דלא למעבד מנמוסי תועיבתא דאתעבידא קדמיכון, ולא תסתאבון, בהון: אנא, יי אלהכון.

רש"י א ושמרתם את־משמרתִי: להזהיר בית־דין על כך. ולא תטמאו בהם, אני ה'אלהיכם: הא, אם תטמאו אניי אלהיכם

יט וידבר יהוה אל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: יט ומליל יי, עם משה למימר.

(ב) דִּבֶּר אֶל־כָּל־עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם קִדְשִׁים תִּהְיוּ כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: ב מליל עם כל כנשתא דבני ישראל, ותימר להון קדישין תהון: ארי קדיש, אנא יי אלהכון.

רש"י א דבר אל־כל־עדת בני־ישראל: (ויקרא רבה, ת"כ) מלמד שנאמרה פרשה זו בהקהל מפני שרב גופי תורה תלוין בה. קדשים תהיו: הון פרושים מן העריות ומן העברה, שכל מקום שאתה מוצא גדר ערוה, אתה מוצא קדשה (ויקרא, כא): "אשה זנה וחללה וגו'" – "אני ה'מקדשכם". (שם, שם); "ולא יחלל זרעו... אני ה'מקדשו" (שם, שם); "קדשים יהיו... אשה זנה וחללה וגו'":

(ג) אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ וְאֶת־שִׁבְתִּי תִשְׁמְרוּ אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: ג גבר מן אמיה ומן אביה תהון דחלין, וית יומי שביא דיילי תשרון: אנא, יי אלהכון.

רש"י א איש אמו ואביו תיראו: כל אחד מהם תיראו אביו ואמו; זהו פשוטו. ומדרשו: אין לי אלא איש, אשה מנין? כשהוא אומר: "תיראו", הרי כאן שנים. אם־כן, למה נאמר "איש"? שהאיש ספק בידו לעשות, אבל אשה רשות אחרים עליה. אמו ואביו תיראו: כאן הקדים אם לאב, לפי שגלוי לפניו שהבן ירא את אביו יותר מאמו, ובכבוד, הקדים אב לאם, לפי שגלוי לפניו שהבן מכבד את אמו יותר מאביו, מפני שמשדלתו בדברים. ואת־שבתי תשמרו: סמך שמירת שבת למורא אב, לומר: אף־על־פי שהזהרתיך על מורא אב, אם יאמר לך: 'חלל את השבת!' אל תשמע לו, וכן בשאר כל המצוות. אני ה'אלהיכם: אתה ואביך חביבים בכבודי, לפיכך לא תשמע לו לבטל את דברי. איזהו מורא? לא ישב במקומו, ולא ידבר במקומו, ולא יסתר את דבריו. ואיזהו כבוד? מאכיל ומשקה, מלביש ומנעיל, מכניס ומוציא:

(ד) אֶל־תִּפְנוּ אֶל־הָאֵלִילִם וְאֶל־הִלֵּלִי מִסִּכָּה לֹא תַעֲשׂוּ לָכֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: ד לא תתפנון, בתר טעון, ודחלן דמתא, לא תעבדון לכון: אנא, יי אלהכון.

רש"י א אל־תפנו אל־האלילים: לעבדם. (כ"ח) אלילים לשון 'אל' כלא הוא חשוב. ואלהי מסכה: תחלתן אלילים הם, אם אתה פונה אחריהם סופך לעשותן אלהות: לא תעשו לכם: לא תעשו לאחרים לא אחרים לכם. ואם תאמר: לא תעשו לעצמכם, אבל אחרים עושין לכם! הרי כבר נאמר (שמות, כג, א): "לא יהיה לך" – לא שלך ולא של אחרים:

(ה) וְכִי תִזְבְּחוּ זֶבַח שְׁלָמִים לַיהוָה לְרֹצְנָכֶם תִּזְבָּחֻהוּ: ה וארי תפסון נכסת קדשיו, קדם יי לרעוא לכון, תפסוניה.

רש"י א וכי תזבחו וגו': לא נאמרה פרשה זו אלא ללמד שלא תהא זביחתן אלא על־מנת להאכל בתוך הזמן הזה, שאם לקבע להם זמן אכילה הרי כבר נאמר (ויקרא, יז, טו): "ואם גדר או נדבה זבח קרבנו וגו'". לרצנכם תזבחוהו: תחלת זביחתו תהא על־מנת נחת־רוח, שיהא לכם לרצון, שאם תחשבו עליו מחשבת פסול, לא ירצה עליכם לפני. לרצנכם: אנפצימנט"ו, זהו לפי פשוטו; ורבותינו למדו מכאן למתעסק בקדשים שפסול, שצריך שייתכון לשחט:

(ו) בַּיּוֹם זִבְחָכֶם יֹאכַל וּמִמַּחֲרֵת וְהַנּוֹתֵר עַד־יוֹם הַשְּׁלִישִׁי בָּאֵשׁ יִשָּׂרֶף: ו ביומא דיתנכים יתאכיל, וביומא דבתרוהי; ודישתאר עד יומא תליתאה, בנורא תוקד.

רש"י א ביום זבחכם יאכל: כשתזבחוהו תשחטוהו על מנת זמן זה שקבעתי לכם כבר:

(ז) וְאִם הָאָכַל יֹאכַל בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי פָּגוּל הוּא לֹא יִרְצָה: ז ואם אתאכלא יתאכיל, ביומא תליתאה מרחק הוא, לא יהי לרעוא.

רש"י א ואם האכל יאכל וגו': אם אינו ענין לחוץ לזמנו, שהרי כבר נאמר "ואם האכל יאכל מבשר־זבח שלמי וגו'", תנהו ענין לחוץ למקומו. יכול, יהיו חביבים כרת על אכילתו? תלמוד לומר (שם): "והנפש האכלת ממנו עונה תשא", ממנו ולא מחבורו, יצא הנשחט במחשבת חוץ למקומו. פגול: מתעב, כמו (ישעיה סה, ד): "ומרק פגלים כליהם":

(ח) וְאָכְלוּ עֹנֵו וַיֵּשֶׂא כִּי־אֵת קִדְשׁ יְהוָה חָלַל וְנִבְרָתָהּ הִנֵּפִישׁ הָהוּא מַעֲמִיהָ: ח ודייכלגיה חוביה יקביל, ארי ית קדשא דיי אחיל; וישתיצי אנשא ההוא, מעמיה.

רש"י א ואכליו עונו וישא: בנותר גמור הכתוב מדבר, ואינו ענוש כרת על הנשחט חוץ למקומו, שכתב מעטו הכתוב. וזהו בנותר גמור מדבר. ובמסכת פרותות למדוהו מגזרה שוה:

(ט) וּבִקְצֹרְכֶם אֶת־קִצְרֵי אֲרָצְכֶם לֹא תִבְלֶה פֶּאת שָׂדֶךְ לְקִצְרֵי וְלִקְטֵי קִצְרֵיךָ לֹא תִלְקַט: ט ובמקצדכון ית קצדא דארעכון, לא תשיצי פתא דחקלך למחצד; ולקטא דחקדך, לא תלקט.

רש"י א לא תכלה פאת שדך: שנייח פאה בסוף שדהו (כ"ח). ולקט קצירך: שבלים הנושרים בשעת קצירה, אחת, או שתיים, אבל שלש אינן לקט. (ת"כ, כ"ב, פאה ח):

(י) וְכִרְמְךָ לֹא תַעֲזוֹל וּכְרִמְךָ לֹא תִלְקַט לַעֲנִי וְלִגֵּר תַּעֲזֹב אֹתָם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: י וכרמך לא תעליל, ונמרא דכרמך לא תלקיט: לעני ולגירי תשבוק יתהון, אנא יי אלהכון.

רש"י א לא תעולל: לא תטל עוללות שבה, והן נכרות. איזהו עוללות? כל שאין לה לא כתף ולא נטף. ופרט כרמך. גרגרי ענבים הנושרים בשעת בצירה. אני ה'אלהיכם: דין להפרע ואני גובה מהם אלא נפשות, שנאמר (משלי, כב, כב"ג): "אל תגזל־דל וגו'... כי היריב ריכם וגו'":

(יא) לֹא תִגְנוּבוּ וְלֹא־תִכְחָשׁוּ וְלֹא־תִשְׁקְרוּ אִישׁ בַּעֲמִיתוֹ: יא לא, תגנובו; ולא תכדבו ולא תשקרונ, אנש בחבריה.

רש"י א לא תגנובו: אזהרה לגנוב ממון, אבל "לא תגנב" שבעשרת הדברות, אזהרה לגנוב נפשות; דבר הלמד מענינו, דבר שחביב עליו מיתת בית־דין. ולא־תכחשו: לפי שנאמר (ויקרא, ה, כב): "ובכחש־בה", משלם קרן וחמש. למדנו ענש. אזהרה מנין? תלמוד לומר: "ולא תכחשו". ולא־תשקרו: לפי שנאמר (שם): "ונשבע על־שקר", שלם קרן וחמש, למדנו ענש. אזהרה מנין? תלמוד לומר: "ולא תשקרו". לא תגנובו ולא תכחשו ולא תשקרו ולא תשבעו: אם גנבת, סופך לכחש, סופך לשקר, סופך להשבע לשקר:

(כ) וְלֹא־תִשְׁבְּעוּ בִשְׁמִי לִשְׁקֹר וְחָלַלְתָּ אֶת־שֵׁם אֱלֹהֶיךָ אֲנִי יְהוָה: כ ובמחשבוני ית חכרך, ולא תיניס; לא תבית אגרא דאגרא, לויתך עד צפרא.

רש"י א לא־תעשק: (כ"ח) זה הכובש שכר שכיר. לא־תליו: לשון נקבה, מוסב על הפעלה. עד־בקר: בשכיר יום הכתוב מדבר, שיציאתו מששקעה חמה, לפיכך זמן גבוי שכרו כל הלילה. ובמקום אחר הוא אומר (דברים, כד, טו): "ולא־תבוא עליו השמש", מדבר בשכיר לילה, שהשלמת פעלתו משיעלה עמוד השחר, לפיכך זמן גבוי שכרו כל היום; לפי שנתנה תורה זמן לבעל הבית, עונה 22 לבקש מעות:

(כד) לֹא־תִקְלָל חֵרֶשׁ וְלִפְנֵי עוֹר לֹא תִתֵּן מִכְשַׁל וִירָאתָ מֵאֱלֹהֶיךָ אֲנִי יְהוָה: כד לא תלויט דלא שמע וקדם דלא חזי, לא תשים תקלא; ותדחל מאלהך, אנא יי.

רש"י א אין לי אלא חרש, מנין לרבות כל אדם? תלמוד לומר (שמות, כב, כד): "בעמך לא תאר". אם כן, למה נאמר "חרש"? מה חרש מיוחד, שהוא בחיים, אף כל שהוא בחיים. יצא המלך, 222 שאינו בחיים (כ"ח). (כ"ח) לפני הסומא בדבר, לא תתן עצה שאינה הוגנת לו. אל תאמר: מכר שדך וקח לך חמור, ואתה עוקף עליו ונוטלה הימנו. ויראת מאלהיך: לפי שהזכר הזה אינו מסור לבריות לידיע אם ידעתו של זה לטובה או לרעה, ויכול להשטט ולומר: לטובה נתפונתי, לפיכך נאמר בו: "ויראת מאלהיך", המפיר מחשבותיך. וכן כל דבר המסור ללב של אדם העושהו ואין שאר הבריות מכירות בו, נאמר: "ויראת מאלהיך":